

6. Je to trauma

(03.10.2011; Týždeň; č. 40, s. 18 - 21; ČOBEJOVÁ Eva, MAJCHRÁK Jozef)

Dal výpoveď, hoci je primárom prestížneho oddelenia. Tvrdí, že mu nejde o jeho plat, skôr o plat jeho kolegov. Z výpovede má vraj traumy. Nechce hovoriť za odbory ani za nikoho iného, len za seba. MUDr. Jozef Valky.

.pochádzate z lekárskej rodiny?

Vôbec nie. Narodil som sa na Kysuciach a predstava mojich starých rodičov bola, že by som mohol byť kňaz. Ale keď som sa dostal do puberty, tak som zistil, že to nie je pre mňa.

.ako vám napadla medicína?

Bol to skôr nápad mojej mamy, že kto sa o ňu bude starať na staré kolená.

.akému odboru ste sa chceli venovať?

Do banskobystrickej nemocnice som nastúpil v období, keď sa miesta pridelovali. Dali mi na výber asi päť pracovísk, žiadne z nich ma výrazne neoslovilo. Z možností, ktoré mi ponúkli, som asi najmenej vedel o anestézii a intenzívnej medicíne, vtedy sa to volalo ARO. Ale pristúpil som na dohodu, že začnem na tomto oddelení a postupne, keď sa uvoľní miesto, prejdem na chirurgický odbor. Po dva a pol roku mi to aj ponúkli, ale už ma ARO oslovilo a zatiahlo do svojich zákulisí, tak som sa rozhodol ostať. Mal som aj tú výhodu, že hneď na začiatku som sa dostal k transplantáciám obličiek, pankreasu a potom aj k transplantácii pečene.

.váš odbor je však nevd'achý. Náročná práca, ale po úspešnej operácii smotanu zliznú chirurgovia. Ani úplatky sa sem vraj nenosia.

(Smiech.) To je zlé? Je to odbor, ktorý zaznamenal za posledné roky jedno z najväčších napredovaní v medicíne. Ale je naozaj problematický a ľudia z neho vo veľkom odchádzajú.

.prečo?

Je náročný na znášanie stresu. Sem chodia pacienti, ktorým už inde nevedia pomôcť. Príbuzní v nás chcú vidieť niečo ako Boha, ktorý dokáže zázraky. Žiaľbohu, medicína nevie robiť zázraky. Veľa ľudí zachránime, to človeka popoženie dopredu, ale potom sú tie horšie veci: niekto vám zomrie a vás z toho obvinia. Každý mesiac riešime nejakú takú sťažnosť. Ľudia nevedia prijať, že niektorého pacienta nevieme zachrániť. A niekto im ešte naočkoval, aby sa sťažovali.

.pracovali ste dlhší čas aj v Švédsku. Ako ste sa tam dostali?

Mal som možnosť sťažovať na viacerých zahraničných pracoviskách a dostal som sa aj do kráľovskej švédskej nemocnice v Štokholme. Tam si ma nejako obľúbili, a tak mi ponúkli možnosť zostať. Absolvoval som rôzne pohovory, skúšky a prijali ma. Bolo to v rokoch 1998 -

1999, keď situácia v slovenskom zdravotníctve nebola ružová, tak som odišiel pracovať na kliniku v Uppsale.

.plánovali ste ostať dlhšie?

Plánoval som, že za mnou príde aj rodina. Manželka je takisto lekárka, ale odbor, ktorý robí - korektívna dermatológia - je vo Švédsku privátny a Švédi si cudzincov do privátu nepustia. Musela by zmeniť svoju špecializáciu. Narodila sa nám vtedy druhá dcérka, a tak sa manželka rozhodla, že ostane na Slovensku. Preto som sa po polroku vrátil. Zarábam som síce v Švédsku dvadsaťnásobne viac, ale mal som tu rodinu.

.skúste porovnať prácu lekára na Slovensku a vo Švédsku.

My sme tu roky budovali socializmus, ale vo Švédsku už funguje. Je tam úžasná starostlivosť o pacienta. A máte tam pokoj na prácu. Nemusíte stále niečo zháňať, niečo sa doprosovať. Aj keď u nás už medicína tiež pokročila a toto oddelenie je na slušnej úrovni. Preto je tu pretlak pacientov. A keď nie sú z našej spádovej oblasti, tak na nich prerábame.

.prečo?

Poisťovňa zaplatí badžet, ktorý si dohodne rok dopredu s nemocnicou. Ale na toto oddelenie nechodia lacní pacienti. Tlačia nám sem pacientov, s ktorými si nevedia rady v menších nemocniciach, alebo sú takí nákladní, že o nich nikto nemá záujem. Prerábame na cezpoľných a finančne nákladných pacientoch.

.nemá byť zmyslom fakultných nemocníc, že tu skončia najťažší pacienti?

Áno, len by to mal niekto zaplatiť.

.teraz ste dali výpoveď. Už ste prestali veriť, že sa tu niečo zmení?

Človek stále v niečo verí. Stále nám bolo predkladané, že sa zdravotníctvo zmení k lepšiemu. Keď si prečítate vyhlásenia politických strán pred voľbami, čo všetko idú so zdravotníctvom robiť, poviete si: konečne. Potom prejde rok, dva, nič sa nedeje, prídu ďalšie voľby. Zase sa niečo nasľubuje... A za tie roky vaša viera prechádza do dezilúzie. Stačí, keď sa pozriete na väčšinu nemocníc na Slovensku. Ja z toho ako lekár nemám dobrý dojem. Tie zariadenia by mali byť príjemné, útulné.

.ale to je práve argument tých, čo chcú nemocnice transformovať na akciové spoločnosti - aby sa zmenili k lepšiemu.

Máme tu už nejaké akciovky. Poviem vám, ako vznikol Stredoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb (SÚSCCH). Z tejto nemocnice odišiel veľmi slušný kolektív kardiológov, kardiochirurgov, kardioanesteziológov, mojich kolegov. Robili sme to predtým tu u nás v nemocnici, a všetko bol problém - pacienta uspať, operovať, neboli na nič financie. Stále nám niečo chýbalo, bol to chaos a robota nebola jednoduchá. Potom sa jedným vládnym rozhodnutím rozhodlo, že kardiologické ústavy budú akciovky a platby pre ne sa výrazne navýšili. Navyše ten ústav odišiel z nemocnice bez dlhov, bez záväzkov, odtiaľto si vzali všetku techniku, ktorú nemocnica nakúpila a musí ju splácať. Platby sú tam nastavené na

úplne inej úrovni, takže aj lekárom sa robí lepšie - no a potom sa pán minister môže takýmito akciovkami chváliť.

.bud'me radi, že kardiológia je dnes nastavená dobre.

Na platby od poisťovní je to nastavené dobre. Ale skúste sa spýtať, koľko tam majú vážnych pacientov, na ktorých prerábajú? Nemajú záujem o chronických a ťažkých pacientov. Tých dávajú do fakultných alebo spádových nemocníc. Väčšinou prijímajú iba akútnych pacientov, lebo tých im musí poisťovňa zaplatiť. Keď budú všetky nemocnice akciovky, tak mi povedzte, kam tí chronickí a nákladní pacienti pôjdu? Akciovky sa budú snažiť robiť vyrovnaný rozpočet a vytvárať zisk, lebo to je zmysel akciovky, nie?

.ale mali by tam platiť normálne ekonomické pravidlá a manažment, ktorý by to zle viedol, by bol vymenený.

To môže byť aj teraz, keď sa minister rozhodne, tak vymení zo dňa na deň celé vedenie.

.ale to je často z politických, nie ekonomických dôvodov.

A v akciovkách to nebude?

.ich majiteľ by mal mať väčší záujem na hospodárnom fungovaní.

Ale veď majiteľom akciovky bude štát ako teraz.

.budú tam aj iní investori a manažment akcioviek bude mať väčší nôž na krku - pri zlom hospodárení bude hroziť exekúcia aj trestnoprávna zodpovednosť.

To je pravda, bude tam väčšia zodpovednosť, ale to môže byť aj teraz. Kvôli tomu sa nemusia utvárať akciovky.

.vy považujete nemocnice ako akciovky za úplne zlý nápad?

Ja to nezavrhum ako zlý nápad. Ale prečo najprv nenastavili financovanie zdravotníctva? Všetci tvrdia, že je finančne poddimenzované. Platby sú na úrovni 60 až 70 percent toho, čo to naozaj stojí. S tým nikto nič nespravil - a rovno sme vhupli do akcioviek. Prečo sa za tým tak ponáhľame? Prečo sú za tým finančné skupiny? Čo tým sledujú? Chod'te na **ministerstvo** zdravotníctva a pozrite sa, kto tam funguje. Tam už takmer nie sú lekári, samí manažéri.

.nie je to tak, že odborári strašia lekárov, že teraz príde Penta a skúpi všetky nemocnice? Že to nie je ani tak boj proti akciovkám ako boj proti Pente?

Ja nemám nič proti Pente, ale to isto nastane.

.penta skúpi všetky nemocnice?

Ja nemám nič proti Pente, ešte raz. Sú to ľudia, ktorí podnikajú, vidia, že sú za tým nie malé zdroje, ktorých prísun bude stály. Ale vráťme sa trochu dozadu. Bola tu finančná kríza, ako ju riešil štát, čo sa týka zdravotníctva? Znížil platby za svojich poisťencov, to sú takmer tri milióny ľudí. Tým dostal do krachu svoju vlastnú firmu - **Všeobecnú zdravotnú poisťovňu**.

A potom si úradníci sadli za stôl a každej nemocnici vyškrtli určitú platbu, aby sa poisťovňa dostala z červených čísel. Ale my sme stále museli poskytovať zdravotnú starostlivosť, nakupovať lieky, materiál, platiť za energie. Nemocnice sa preto začali enormne zadlžovať, a teraz nám to každý vyčíta.

.môžeme byť my, čo platíme zdravotné odvody, spokojní s tým, ako štátne nemocnice hospodária?

Vás trápia vaše odvody? Prečo vás netrápi, že súkromná poisťovňa, ktorej platíte odvody, si zoberie z vašej platby štyri percentá.

.keď podpisujeme zmluvu so súkromnou poisťovňou, vieme, že časť peňazí ide na jej správu.

Ja nehovorím o správe, ja hovorím o zisku.

.keď poisťovňa dobre hospodári, neprekáža nám, že má zisk.

Vám naozaj nevádi, že majú zisk?

.nie, keď si robia svoju prácu dobre a ako poisťenci dostaneme to, čo potrebujeme.

Ale keď je v systéme tak málo peňazí, prečo by mali mať ešte aj zisk? Zisk má tvoriť niekto, kto vyrába, niekto, kto ho vytvára svojimi rukami, svojou prácou, svojím umom.

.keď niekto dobre spravuje poisťovňu, musí dať do toho svoj um aj prácu.

To, čo vy zaplatíte na svoju zdravotnú starostlivosť, má ísť do zdravotnej starostlivosti. Nech je tu jedna zdravotná **poisťovňa**, kam pôjde váš výber odvodov, ten nech ide celý do zdravotnej starostlivosti, a potom nech sú poisťovne, kde sa budete môcť pripoistiť tak, aby ste mali v nemocnici nadštandard, a toto nech vám manažuje súkromná poisťovňa. Tá nech si tvorí zisk, to je v poriadku.

.nie je výhodnejšie, keď má štátna poisťovňa konkurenciu?

Aká tam je konkurencia?! (Smiech.)

.my ako poisťenci konkurenciu cítime.

Ale ja ako lekár konkurenciu nevidím. Prečo ministerstvo nepracuje radšej na tom, aby spriechodnilo toky v zdravotníctve?

.rozumieme, keď lekári bojujú za vyššie platy, ale lekárom by mohlo byť jedno, akú právnu formu má nemocnica. Podstatné je, aby dobre fungovala.

Odmeňovanie zdravotníckych pracovníkov v akciových spoločnostiach nie je regulované žiadnym právnym predpisom. Každá akciová spoločnosť musí mať vytvorené najmenej trojčlenné predstavenstvo a trojčlennú dozornú radu. Tých budeme platiť my. A štát má obmedzenú právomoc pri kontrolovaní akciových spoločností. Aj keď bude mať štát v akciových spoločnostiach 51 percent, neznamená to, že ju bude aj riadiť.

.vy sa obávate, že členovia predstavenstva a správnej rady si nadelia vysoké odmeny ?

Platby budú také ako doteraz, iné nebudú a ak sa prehĺbi kríza, bude ten tok peňazí ešte menší. Akciová spoločnosť nemôže vytvárať dlh. Takže, čo by ste robili, keby ste sem prišli ako členovia predstavenstva akciovky? Jediné, kde sa dá ušetriť, je znížiť zamestnanosť, znížiť platy, znížiť drahé výkony. A za toto ja mám byť?

.je pravdepodobné, že časť lekárov bude prepustená, ostanú len najlepší.

Ja sa nebojím o svoje miesto.

.tí najlepší lekári by mohli byť potom v akciovke odmenení lepšie, nie?

To vám kto povedal, že to tak bude?

.je logické, že tých najlepších zamestnancov si chce firma v trhových podmienkach udržať.

Čo je v tomto štáte logické? Bude sa musieť prepustiť najmenej 20 percent zamestnancov.

.nie je v tejto nemocnici prezamestnanosť?

Na niektorých oddeleniach možno je, ale to vie riešiť aj toto vedenie nemocnice. Kvôli tomu nemusí byť akciovka.

.prečo by to súčasný manažment robil? Prepúšťať je nepríjemné.

A pre toho manažéra v akciovke to je príjemné? Riaditeľ v tejto nemocnici má tie isté právomoci. Nikto mu to nebráni.

.ale ani ho do toho nikto netlačí.

Od ministra má sľúbené, že keď sa dostane do vyrovnaného rozpočtu, dostane odmeny. A myslíte si, že keď si napíšeme, že sme akciovka, tak to bude ten šéf robiť?

.bude musieť, inak pôjde do straty, príde exekútor.

Nebudú vedieť hospodáriť, lebo pri týchto podmienkach, ako je nastavený tok peňazí do zdravotníctva, sa to ani nedá. Opakujem, všetky doterajšie akciovky vznikli tak, že sa najprv zmenil tok peňazí.

.vy neveríte tomu, že transformácia nemocníc môže zdravotníctvu pomôcť?

Prečo nejdeme po uskutočniteľných a reálnejších krokoch? Nikto nespravil nič s platbami, s diagnózami, so sieťou nemocníc. Keď je tu prezamestnanosť, zrušme niektoré nemocnice a urobme z nich chronické lôžka. Ja tu mám pacientku, leží tu tri roky, vôbec nespĺňa podmienky, aby ležala na oddelení intenzívnej medicíny, ale nemáme ju kam dať.

.bol tu nejaký dobrý **minister** zdravotníctva?

Nič podstatné sa neurobilo pre zdravotníctvo za žiadneho ministra.

.bol tu minister s veľkou víziou - Rudolf Zajac. Ako ste ho vnímali?

(Ticho.) Mal víziu, a čo spravil?

.napríklad zaviedol dvadsaťkorunové poplatky pre pacientov. Hlúpy nápad?

Vôbec to nebol hlúpy nápad, a opäť sa k tomu vrátíme. Lebo tento systém nemôže financovať takýto rozsah zdravotníctva. Nech sa páni ministri postavia pred občanov a povedia: na toto máme a na toto nemáme. Veď my tu nekradneme, ja si odtiaľto nenesím domov toaletný papier.

.ale v nemocniciach sú predražené nákupy - od rožkov až po prístroje.

Myslíte si, že o tých nákupoch rozhoduje riaditeľ?

.a kto?

Za tým riaditeľom je vždy nejaká strana.

.on teda nemá manažérske právomoci?

Už dva roky o všetkom rozhoduje ministerstvo, úradníci a politické strany.

.tak to nech sú tu radšej tie akciovky.

A čo si myslíte, ako fungujú v zdravotníctve tie štátne akciovky? Na všetko potrebujú súhlas ministerstva. Do akcioviek neprídu žiadni bomboví manažéri.

.prečo by neprišli?

Vy fakt veríte, že to štátne akciovky budú robiť inak?

.nedá sa to vylúčiť.

Ja v tom vidím pri tomto nastavení finančných tokov "kulehu".

.podme k platom lekárov. Niektoré farmafirmy finančne motivujú lekárov, a tak sú ich príjmy vyššie, ako sa oficiálne uvádzajú.

Som primár AROI - ako mňa motivujú farmafirmy?

.ale sú lekári, ktorí majú aj takéto príjmy, nie?

Súhlasím, existuje to. Lenže je tu šesťtisíc lekárov. Koľkých z nich motivujú farmafirmy? Desatinu? Stotinu? A teraz všetkých chceme hodiť do jedného koša?

.ale nie je to zanedbateľný jav.

Koho motivujú farmafirmy? V koncovej nemocnici, ako sme my, motivujú tých lekárov, ktorí nastavujú pacientov pri odchode z nemocnice na nejakú liečbu. Tak to je, ale netvrďme to o

všetkých, lebo ja potom poviem, že všetci politici sú skorumpovaní, kradnú a jazdia opití autom. Tiež si nemôžem dovoliť povedať to o všetkých politikoch. Ale v súčasných podmienkach si napríklad neviem predstaviť, že by si moji kolegovia mali platiť cestu na nejaký kongres. A toto nám farmafirmy pomohli riešiť. Ak niekto povie, že to je korupcia lekárov, proti tomu sa osobne postavím.

.ste dvadsať rokov lekárom a takmer celý čas ste strávili v tejto nemocnici. Teraz ste dali výpoveď. Pocit?

Je to trauma. Ja robím v nemocnici pre to, aby som niekoho vyliečil. A keď sa to občas podarí, je to dobrý pocit. Kvôli nemu chodí do práce 99 percent lekárov. Ale čo máme robiť? Ako inak docielime, aby sa tu niečo zmenilo? Minister hovorí, že máme rokovať. To sú také jalové reči, najlepší je ten minister, čo vie najdlhšie rokovať, najlepší je celé svoje funkčné obdobie.

.učitelia aj lekári sú štátni zamestnanci, takže ich vyššie platy znamenajú vyššie náklady štátu, a aj väčšie zadlžovanie štátu.

Prečo sa nepýtate štátu, ako platí štátnych nominantov vo firmách, ako platí stranických nominantov v dozorných radách? Aké dostávajú odstupné? To sú neskutočné peniaze. My chceme len normálne žiť.

.vy neriešite dilemu, že ak da štát viac peňazí učiteľom a lekárom, môže raz aj zbankrotovať?

Tento štát si zobral ako rukojemníkov učiteľov a lekárov. Tento štát dokáže niekoho zaplatiť neskutočne dobre, dokáže rozmrhať miliardy. Tento štát nie je chudobný, ale kradne sa tu neskutočne.

.vy si viete predstaviť, že by ste z nemocnice naozaj odišli?

(Ticho.) V živote musí človek spraviť rozhodnutia, ktoré nie sú príjemné. Áno, viem si to predstaviť, nie som z toho nadšený, ale v živote vám nikto nič nedá zadarmo.

.takže výpoveď nestiahnete?

Človek by mal byť zásadový a nemal by z úst vypúšťať reči, ktoré nie je schopný dodržať. Pre mňa bolo najväčšou traumou to, že všetci moji podriadení čakali, čo spravím ja.

.z vášho oddelenia dalo výpoveď 27 lekárov.

Na nikoho som netlačil, nikoho som nepresviedčal. Nepodpísalo zo päť ľudí.

.robíte v odbore, ktorého lekári sú cenení. Nebudete mať problém užiť sa.

S anesztéziou sa dnes dá oveľa lepšie užiť v komerčných zariadeniach. Za pár hodín si tam zarobím to, čo tu za mesiac. To je lukratívne, ale intenzívna medicína nie je lukratívna, je viazaná na veľké nemocnice a v celom svete je stratová. Viete, nikto tu nedával výpovede s nadšením, hoci každý z nás sa má kam presunúť, ale máme tu svoje rodiny, rodičov, zázemie, vyrástli sme tu. Tí, čo chceli odísť do zahraničia, už odišli.

.veľa lekárov tie výpovede zrejme neberie celkom vážne. Odovzdali ste ich len odborárskym šéfom.

Ja hovorím za seba: keď niečo vyhlásim, tak to urobím. Ale samozrejme, že lekári nechcú odísť, oni iba veria, že sa s nimi konečne začnú baviť. Tu je totálna arogancia moci.

.vaše výpovede môžu položiť túto vládu. Bolo by vám to ľúto?

Bolo by mi to ľúto. Túto koalíciu som volil a pani Radičovú si veľmi vážim.

***

Nech sa páni ministri postavia pred občanov a povedia: na toto máme a na toto nemáme.

JOZEF VALKY / Narodil sa v roku 1966 na Kysuciach, vyštudoval lekársku fakultu v Martine, štúdium ukončil v roku 1990 a odvtedy pracuje v banskobystrickej nemocnici. V rokoch 1999 - 2000 pracoval ako lekár vo Švédsku. Od roku 2002 je primárom oddelenia anestézie a intenzívnej medicíny. Je ženatý, má dve deti.